

1

FITXA PERSONATGE: FLORINDA

QUINA EDAT TÉ?

A QUINA HORA S'ALÇA? PER QUÈ?

A QUINA HORA ESTUDIARÀ?

LA RECOLZEN EN LA SEUA FAMÍLIA PER A CONTINUAR ESTUDIANT?

QUÈ FARÀ PER A PAGAR-SE ELS ESTUDIS?

En les imatges es veu Florinda mentre treu aigua d'un pou i transportant-la amb el cap: quins inconvenients penseu que té el no tindre aigua corrent?

FLORINDA

SALUT Y ESPERANÇA DE VIDA

Sabies que*:

En l'àrea on es va rodar la pel·lícula (Quiché, Guatemala) de cada mil xiquets que naixen 40 moren abans dels 12 mesos i 63 abans dels 5 anys.

En el Quiché 72,2 % dels xiquets pateix desnutrició crònica i 1 % desnutrició aguda.

Les principals causes de mort a Guatemala, continuen sent les malalties curables i transmissibles, com ara diarrea, pneumònia, malària, còlera, desnutrició i tuberculosi.

Guatemala s'ha convertit en un dels països més violents d'Amèrica Central amb una taxa d'homicidis major de 40 per cada cent mil habitants.

En l'Ixcán no hi ha xarxa de subministrament d'aigua potable ni clavegueram, la qual cosa causa múltiples problemes de salut. L'aigua (no potabilitzada) s'extrau de pous i rius.

Guatemala és un dels països més armats i amb més morts per ferides d'armes de foc.

El narcotràfic i grups juvenils violents, unit a una ingovernabilitat i una seguretat pública molt deficitària fa que la inseguretat ciutadana cresca i done pas a una seguretat privada, que encara augmenta més la problemàtica.

TREBALL EN GRUP:

Objectiu 4 i 5 dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni:

Reduir la mortalitat infantil i millorar la salut materna.

Prepareu una exposició per a mostrar a la resta de la classe la situació de la salut i seguretat en la zona on es va realitzar la pel·lícula. Compareu-la amb la situació que teniu vosaltres. Raoneu sobre la relació entre educació, salut, seguretat, pobresa i desenvolupament.

On trobar més informació?

- Programa dels Informes Nacionals de Desenvolupament Humà i Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni de Guatemala: www.desarrollohumano.org.gt
- Médicos Sin Fronteras: www.msf.es
- UNICEF: www.unicef.org
- Organització Mundial de la Salut: www.who.int

*(segons l'Informe per al Desenvolupament Humà del PNUD 2009-2010 per a la regió)

FITXA PERSONATGE: JUANA ISABEL

QUÈ ESTÀ ESTUDIANT EN L'ACTUALITAT?

PER QUÈ LI AGRADARIA ESTUDIAR?

SEGONS ELLA, QUINA ÉS LA RAÓ PER LA QUE MOLTS XIQUETS I XIQUETES NO PODEN ESTUDIAR?

QUÈ VOL ESTUDIAR? PER QUÈ?

QUI LI RECOLZA PER A CONTINUAR ESTUDIANT?

Juana Isabel està molt interessada en la defensa dels drets humans: Quins drets humans coneixes?

JUANA ISABEL

LA DONA A GUATEMALA

Sabies que*:

A Guatemala un 42% de les dones manifesta haver patit violència verbal, un 25 % violència física i el 9% violència sexual.

En l'àrea del Quiché un 40% de les dones continuen sent analfabetes, en moltes famílies es consideren els treballs domèstics una prioritat per a la dona indígena.

Només un 23% de dones arriben a escolaritzar-se en el cicle bàsic (secundària), enfront del 30 % d'hòmens.

Guatemala té una de les taxes de fecunditat més altes d'Amèrica Central. Només la meitat de les dones reben assistència mèdica en el part.

Menys de la mitat de les dones utilitzen algun mètode modern de planificació familiar.

La dona a Guatemala té una escassa visibilitat en la presa de decisions (a penes té accés a càrrecs d'elecció popular), ni en la tinença de terres (una cinquena part respecte als hòmens).

Organitzacions de drets humans estimen en milers els casos de violacions, assassinats i desaparicions que pateixen les dones a Guatemala encara que no hi ha dades oficials fiables.

TREBALL EN GRUP:

Objectiu 3 dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni:

Promoure la igualtat entre gèneres i l'autonomia de la dona.

Prepareu una exposició per a mostrar a la resta de la classe la situació de la dona en l'àrea on es va realitzar la pel·lícula. Per què penseu que Juana té tantes esperances a estudiar? Compareu-la amb la situació que teniu vosaltres. Raoneu sobre la relació entre educació, igualtat de gènere i desenvolupament.

On trobar més informació?

- Programa dels Informes Nacionals de Desenvolupament Humà i Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni de Guatemala: www.desarrollohumano.org.gt
- Observatori de Dones de les Nacions Unides: www.un.org/womenwatch/daw
- Dones en xarxa. Periòdic feminista: www.mujaresenred.net

*(segons l'Informe per al Desenvolupament Humà del PNUD 2009-2010 per a la regió)

3

FITXA PERSONATGE: ROSALINDA

QUINA EDAT TÉ?

QUÈ VOL ESTUDIAR?

QUINA ÉS LA SEUA SITUACIÓ FAMILIAR?

PER QUÈ NO POT SER SECRETÀRIA?

Al final els alumnes ixen agranant la classe, ja que s'encarreguen entre tots i totes de la neteja i manteniment de l'aula. Què passaria en la vostra classe si no n'hi haguera personal de neteja?

ROSALINDA

POBRESA I DESIGUALTAT ECONÒMICA

Sabies que*:

La taxa de desocupació on es va rodar la pel·lícula és del 50% i la població en pobresa el 83%, trobant-se entre els indígenes els més pobres.

Milers de persones han hagut d'eixir a l'estranger per a treballar, la qual cosa suposa 440 milions de dòlars en remeses. Només als EUA viuen 1,2 milions de guatemalencs, sent el 60% indocumentats.

Guatemala té l'índex de qualitat de vida més baix d'Amèrica Llatina, després d'Haití, tenint un accés molt limitat als serveis bàsics.

Guatemala presenta indicadors de desigualtat alts, la riquesa del país està en mans d'uns pocs i en el Quiché només un 2% de la població representa a la classe mitjana.

En l'àrea on es va rodar la pel·lícula (Quiché) la gran majoria de les famílies ni tan sols arriben a tindre 40 euros mensuals per a sobreviure.

Les dones i els xiquets maies són els que més pateixen les conseqüències de la desigualtat, sent víctimes directes de l'exclusió social.

TREBALL EN GRUP:

Objectiu 1 dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni:

Erradicar la pobresa extrema i la fam.

Prepareu una exposició per a mostrar a la resta de la classe la situació quant a pobresa i desigualtat en la zona on es va rodar la pel·lícula. Compareu-la amb la situació que teniu ací. Raoneu sobre la relació entre educació, pobresa, desigualtat i desenvolupament.

On trobar més informació?

- Programa dels Informes Nacionals de Desenvolupament Humà i Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni de Guatemala: www.desarrollohumano.org.gt
- Campanya Pobresa Zero: www.pobrezacero.org
- FAO: www.fao.org
- UNESCO: www.unescoguatemala.org

*(segons l'Informe per al Desenvolupament Humà del PNUD 2009-2010 per a la regió)

FITXA PERSONATGE: SERGIO

ON VA NÀIXER? PER QUÈ VA NÀIXER ALLÍ?

QUIN IDIOMA PARLA?

ON ESTAN ELS SEUS GERMANS?

A QUINA HORA S'ALÇA?

COM COL·LABORA A CASA?

QUÈ VOL ESTUDIAR? PER QUÈ?

Sergio i la seua comunitat estan molt preocupats per la naturalesa. Vosaltres compartiu eixa preocupació? Penseu que són ells els que més contaminen?

Sabies que:

Els antics maies van ser una de les cultures mesoamericanes precolombines amb una rica història d'uns 3.000 anys que s'ubicava geogràficament a l'actual territori del sud de Mèxic, Guatemala i altres zones d'Amèrica Central.

El percentatge de població indígena descendent dels maies a Guatemala és el més alt d'Amèrica Llatina i representa més de la mitat de la població.

L'antiga civilització maia va sobreir en diverses disciplines científiques com ara l'arquitectura, l'escriptura, un avançat càlcul del temps per mitjà de les matemàtiques i l'astro-nomia. El calendari maia és més precís que el calendari gregorià que utilitzem hui en dia.

El poble maia actual a Guatemala està conformat per més de 21 comunitats lingüístiques, en el Quiché conviuen diverses ètnies (principalment K'iché, Ixil, Q'eqchí, Popomchí, Q'anjobál, Mam...). Els ladinos (mestissos), representen un 11,6% en la regió.

A pesar del reconeixement històric que va suposar la firma, en 1996, de l'Acord sobre Identitat i Drets dels Pobles Indígenes, l'accés a la justícia, la plena participació política, la tinença de terres i l'educació bilingüe i intercultural són encara temes pendents.

Segons la Cosmovisió Maia, entenen que tot el que existeix té la seua raó de ser, per això s'ha de respectar i cuidar. Conviden a la humanitat a reflexionar sobre els efectes en la terra de la nostra forma de vida.

TREBALL EN GRUP:

El context cultural de la població a Guatemala:

Prepareu una exposició per a mostrar a la resta de la classe sobre la cultura maia a Guatemala. Compareu la seua situació cultural amb la nostra. Raoneu sobre la relació entre educació, cultura i desenvolupament.

On trobar més informació?

- Casa de la Cultura Maia: www.casadelaculturamaya.org
- Art i Cultura Maia: www.arteyculturamaya.org
- Ministeri de Cultura Guatemala: www.mcd.gob.gt
- UNESCO: www.unescoguatemala.org

Sabies que*:

En esta zona de Guatemala, encara un 35% de la població continua sent analfabeta, sent més greu encara en el cas de les dones.

En les comunitats rurals tenen poques possibilitats de continuar els seus estudis més enllà de primària, ja que no hi ha centres educatius pròxims en la majoria de les comunitats i requereixen una inversió econòmica per part de les famílies.

Només un 18% dels jóvens estan cursant bàsic i un 8 % diversificat, sent el percentatge encara menor en la població maia i les dones.

Un 8% dels alumnes que arriben a estudiar bàsic han d'abandonar els seus estudis abans de graduar-se.

La Constitució Política de Guatemala estableix que l'educació ha de ser gratuïta. No obstant això, els pares de família han de fer front a determinats pagaments a les juntes escolars, ja que la inversió en educació de l'Estat resulta molt deficitària (3,5% del PIB).

Alguns dels problemes d'accés i permanència en el sistema educatiu es remunten a l'entrada tardana al mateix, l'exclusió dels xiquets a causa del treball infantil, l'exclusió de les xiquetes, sobretot la xiqueta maia i el baix pressupost atorgat a l'educació per l'Estat, que fa que els centres escolars no compten amb els recursos i personal docent necessaris per a un nivell d'educació satisfactori.

TREBALL EN GRUP:

Objectiu 2 dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni:

Aconseguir l'ensenyança primària universal.

Prepareu una exposició per a mostrar a la resta de la classe situació de l'educació que viuen els protagonistes de la pel·lícula a Guatemala. Compareu la situació amb la vostra. Raoneu sobre la relació entre educació i desenvolupament.

On trobar més informació?

- Programa dels Informes Nacionals de Desenvolupament Humà i Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni de Guatemala: www.desarrollohumano.org.gt
- Campanya Mundial per l'Educació: www.cme-espana.org
- Fons Mundial per l'Educació i Desenvolupament: www.worldfund.org
- Nacions Unides: www.undp.org

*(segons l'Informe per al Desenvolupament Humà del PNUD 2009-2010 per a la regió)

5

FITXA PERSONATGE: DOMINGA

PER QUÈ VIU AMB LA SOGRA DEL SEU GERMÀ?

PER QUÈ VA COMENÇAR A ESTUDIAR ALS 10 ANYS?

QUIN CURS ESTÀ ESTUDIANT?

QUÈ LI AGRADARIA SER? PER QUÈ?

A Dominga una discapacitat la ha retardat molts anys en els seus estudis i quasi la deixa sense anar a escola: Què et pareix?

6

FITXA PERSONATGE: MOISÉS

EDAT?

A QUINA HORA S'ALÇA? PER QUÈ?

QUÈ FA DESPRÉS DE TREBALLAR?

QUÈ FA DESPRÉS DE TREBALLAR? QUÈ VOL ESTUDIAR? PER QUÈ NO POT SEGUIR AMB ELS SEUS ESTUDIS?

Comenta que parla diverses llengües: quants idiomes es parlen a Guatemala?
Raona l'opinió que et mereix el fet de voler conservar la seua cultura

Sabies que:

La pel·lícula es va rodar en el Noroccident del país de Guatemala, en l'àrea rural. La gran majoria de la seua població és d'origen maia.

Les cases típiques de l'àrea consistixen en una habitació amb sòl de terra i una àrea oberta per a cuinar. Els sostres són fets de palma o làmines i les parets de taula o bambú. Gossos i pollastres entren i ixen de les cases. Molt poques cases tenen latrines, i les que hi ha estan en mal estat.

La majoria de la població és jove, la mitjana d'edat són 19 anys. Gran part de la seua població adulta ha hagut d'emigrar fora del país, principalment als EUA, per a poder tindre ingressos amb què mantindre les seues famílies.

En esta zona índex de desenvolupament humà (IDH) és un dels més baixos del país (IDH 0.575).

El 72% de la població té un ingrés mensual per família de 50 euros al mes.

Guatemala en general disposa d'innombrables recursos naturals, especialment un sòl molt fèrtil, ja que és bàsicament un país forestal. També s'explota el ferro, or, petroli, níquel...i s'han descobert dipòsits d'urani i mercuri.

La població de la regió s'organitza per a defensar els seus recursos naturals davant de les empreses transnacionals, davant del saqueig de la riquesa del sòl i la contaminació de l'ambient.

TREBALL EN GRUP:

En context:

On es va rodar la pel·lícula.

Prepareu una exposició per a mostrar a la resta de la classe situació les comunitats rurals on viuen els protagonistes de la pel·lícula a Guatemala. Compareu la situació amb la vostra. Raoneu sobre les circumstàncies del context dels alumnes a Guatemala i la relació amb el accés a l'educació.

On trobar més informació?

- Procurador Drets Humans Guatemala: www.pdh.org.gt
- Comissió Seguiment Comunitari de Bona Fe: www.seguimientoconsulta.wordpress.com
- Prens Lliure: www.prensalibre.com

Q'ANIL (LA LLAVOR) és un audiovisual que forma part d'un projecte educatiu anomenat VISIONS D'EDUCACIÓ: PROPOSTES PER A UN DEBAT COMUNITAT VALENCIANA - GUATEMALA.

El nostre objectiu principal és treballar l'educació en valors, conscienciant els joves valencians sobre la realitat que viuen els joves de la seua edat en les comunitats de l'Ixcán (Guatemala). Tot açò realitzant un intercanvi de visions sobre el dret a l'educació d'hòmens i dones, com a ferramenta de desenvolupament per als pobles.

Aquesta carpeta conté:

- **El DVD que inclou l'audiovisual Q'ANIL (50')** i una versió-resum anomenada Històries d'Alumnes (15'). Dins del caixetí hi ha un fullet amb la fitxa tècnica i didàctica de la pel·lícula.
- **Guia didàctica per al professor:** En les solapes de la carpeta, s'estructuren les activitats a realitzar abans, durant i després del visionat.
- **Fitxes per als alumnes:** Material didàctic necessari per a realitzar les activitats proposades.
- **Activitats complementàries:** Participació en un concurs d'espots i activitats per a continuar treballant les conclusions a l'aula.

Antecedents:

La Fundació Novessendes porta anys treballant en projectes de cooperació al desenvolupament a Guatemala, millorant la qualitat de l'educació en l'Ixcán, recolzant a una organització de mestres d'allà anomenada AEN (Asociación de Educadores Noroccidentales). Fruit d'esta interacció va nàixer la inquietud de realitzar un intercanvi de visions sobre el valor de l'educació per alumnes d'ambdós realitats. Tots els personatges són reals, i les entrevistes són producte del treball d'entrevista i pedagògic realitzat en les aules tant de Guatemala com de la Comunitat Valenciana.

Contextualització:

Esta pel·lícula està realitzada en l'Ixcán (Guatemala). El professor i els alumnes tenen accés a informació sobre el país i sobre la zona concreta de l'Ixcán en www.visionesdeeducación.org. És convenient que abans de veure la pel·lícula es pugua entrar en esta pàgina on apareix una informació detallada sobre les circumstàncies en què viuen els personatges de Guatemala. Els alumnes de Guatemala pertanyen a les següents comunitats de l'Ixcán en el departament de Quiché: Victoria 20 de Enero (Juana i Florinda), Xalbal (Rosalina), Cuarto Pueblo (Sergio), Nueva Jerusalén (Dominga), Santa Maria Dolores (Moisés).

Els alumnes valencians que intervenen en la filmació són dels següents centres educatius: IES Betxí (Castelló), IES Jaume I de Borriana (Castelló), IES Benigasló de la Vall d'Uixó (Castelló) (Castelló), IES El Ravatxol de Castellar-Oliveral (València), IES Secció Serra Espadà d'Onda (Castelló).

EL TREBALL EN L'AULA:

Pretenem sobretot oferir ferramentes pedagògiques al professorat que siguen senzilles i s'adapten a la vida de l'aula, de tal manera que totes les activitats es puguen realitzar en sessions de 50 minuts.

S'utilitza una metodologia participativa, mitjançant el treball en grup. S'analitzen aspectes rellevants a tindre en compte per a poder interpretar profundament i construir entre tots una visió global del context de Guatemala, contrastar-ho amb les pròpies vivències de l'alumnat.

Amb el suport d'este material didàctic els propis professors poden treballar els recursos audiovisuals en l'aula. No obstant això, per a facilitar esta tasca Novessendes ofereix tallers de demostració, realitzat pels nostres educadors, així com assessorament pedagògic als centres que ho requerisquen.

El treball en l'aula està estructurat en 5 sessions de treball de 50 minuts cada una, amb la possibilitat d'afegir dos activitats complementàries. Cada professor pot adaptar la proposta, realitzant les activitats que considere oportunes.

La nostra proposta inclou:

Activitats prèvies al visionat:

Oferint informació prèvia i contextualitzant la pel·lícula.

Activitats durant el visionat:

Es visualitzarà el documental complet i la versió-resum Històries d'Alumnes. Ajudem als alumnes a centrar-se en els aspectes a analitzar.

Activitats després del visionat:

Es realitzaran unes activitats en grup dirigides a analitzar els personatges i les circumstàncies que els rodegen.

Activitats complementàries:

Finalment, es fomentarà en l'alumnat la reflexió sobre els valors i actituds que es destaquen en la pel·lícula, tractant de relacionar-los amb la pròpia experiència personal de cada u. Oferim la possibilitat de participar en el nostre concurs d'espots publicitaris i al mateix temps, proposem algunes activitats per a continuar treballant en l'aula les conclusions.

AVALUACIÓ

Totes les activitats que proposem les hem experimentat en l'aula prèviament en més de 400 alumnes, comprovant que funcionen bé a l'aula i siguen fàcils d'aplicar. No obstant, este és un treball en construcció i agraïm als professors que valoren les activitats, ja que sempre estem en procés de millora. Quan realitzen les activitats, han d'omplir el qüestionari d'avaluació que facilitem i que també poden trobar en www.visionesdeeducacion.org

EDAT:

QUÈ VOS AGRADARIA ESTUDIAR?

QUÈ SIGNIFICA L'EDUCACIÓ PER A VOSALTRES? PER QUÈ ESTUDIAR?

VOS RECOLZEN EN LA FAMÍLIA PER A SEGUIR AMB ELS VOSTRES ESTUDIS?

QUINES DIFERÈNCIES OBSERVEU ENTRE LA VIDA DELS ALUMNES GUATEMALENCS
I LA VOSTRA?

I SEMBLANCES?

PENSES QUE ES VALORA ACÍ LES OPORTUNITATS QUE TENIM?

QUÈ PENSEU SOBRE EL DRET A L'EDUCACIÓ PER A TOTS I TOTES?

ARA PARLEM NOSALTRES

Afegir una foto o un dibuix
dels integrants del grup.

FITXA

GRUP D'ALUMNES

8

VOLS FER UN ESPOT PUBLICITARI PROMOCIONANT LA CAMPANYA:

“SEMBRA EDUCACIÓ - CULL FUTUR”?

La Fundació Novessendes posa en marxa esta campanya per a promocionar l'accés a una educació de qualitat per a tots i totes. Volem amb aquest espot conscienciar als poders públics i a la societat en general sobre el paper de l'educació com a motor de desenvolupament humà. Podeu realitzar-lo a la vostra manera, utilitzant el vostre propi llenguatge.

TEMA:

El contingut ha de tractar sobre el lema de la campanya “Sembra educació-cull futur”

DURACIÓ:

No més de 30 segons.

REALITZACIÓ:

La realització prèvia del Storyboard (adjuntem darrere) et permetrà planificar el teu vídeo per a garantir que es van a obtindre imatges d'aquells continguts sobre els quals tracta l'espot. Vos permetrà organitzar la narració amb els fotogrames.

Una vegada realitzat el Storyboard feu-nos-lo arribar. També podeu intentar gravar el vídeo si teniu mitjans (pot ser el mòbil).

SELECCIÓ:

Realitzarem un concurs i a les millors propostes les dotarem de mitjans professionals i tècnics per a dur a terme la realització de l'espot que serà la imatge de la campanya.

ACTIVITATS

“STORYBOARD”

TÍTOL DE L'ESPOT:

A) En la pel·lícula, els alumnes de la Comunitat Valenciana manifesten les seues opinions sobre la seua realitat en diferents aspectes:

Educació en la família: “Hi ha pares que malcrien els seus fills”

El respecte als professors i als majors: “S’ha perdut el respecte al professorat”

La responsabilitat: “Ens ho donen tot fet. No ens costa res tindre les coses”

La valoració de l'educació: "No ens adonem del que tenim i no ho apreciem"

Individualisme: “Molts pensen estudiar per a beneficiar-se individualment, però no es pensa en el benefici comú”

Esteu d'acord amb les manifestacions dels alumnes valencians que ixen en la pel·lícula?
Quins comentaris afegiríeu?

[illegible]

B) Imaginarem:

Ens posem en la situació hipotètica en què un dia el govern del nostre país decidix no continuar recolzant l'educació pública, i a partir d'un moment determinat qui vullga tindre una formació la tindrà que costejar econòmicament. Quines creus que serien les conseqüències? Raona la teua resposta

[illegible]

C) Comenta els arguments següents:

Per què és tan important l'accés a l'educació?

- Perquè afavorix la superació de qualsevol situació de pobresa.
- Perquè facilita l'accés a altres servicis bàsics com a salut i vivenda.
- Perquè potencia la participació, la democràcia i la governabilitat.
- Perquè reduïx les desigualtats.
- Perquè contribuïx a cuidar del medi ambient.
- Perquè facilita l'accés al mercat de treball.
- Perquè afavorix el creixement econòmic.

Afegiries algun argument més? Descriu una situació en què una persona pot estar en desavantatge social pel fet de ser analfabeta.